

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN

Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

SIKRINGSUNDERSØKELSE
GRAVHAUG

HOVIN ØSTRE, 138/1

HAUG, 136/7

ULLENSAKER, AKERSHUS

FELT-/PROSJEKTLEDER: BJARNE GAUT

KATALOGISERING: MARGRETE F. SIMONSEN
OG KRISTINA VESHNJAKOVA BIRKELUND

Oslo 2016

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO

Gårds-/ bruksnavn Hovin østre Haug	G.nr./ b.nr. 138/1 136/7
Kommune Ullensaker	Fylke Akershus
Saksnavn Grevlinghaugen Hovin	Kulturminnetype Gravhaug
Saksnummer (KHM) 2008/13265	Prosjektkode 204904
Grunneier, adresse Halvor Tangen, Hovin østre, Hovinvegen 4	Tiltakshaver Riksantikvaren (gjennom Post 70)
Tidsrom for utgravning 10-11.10 og 25.10.2013	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum UTM ETRS89 33N; Ø: 285768 N: 6673459
ØK-kart	ØK-koordinater
A-nr. 2008/147 og 2013/403	C.nr. 57384 og 59153
ID nr. (Askeladden) 22312 Herberghaugen	Negativnr. (KHM) Cf34751, Cf35126
Rapport ved: Bjarne Gaut	Dato: 07.12.2016
Saksbehandler: Bjarne Gaut	Prosjektleder: Bjarne Gaut

SAMMENDRAG

I perioden 10-11. og 25. oktober 2013 undersøkte Kulturhistorisk museum funnstedet for en ovalspenne, innkommet til museet i 2008 (C57384). Spenna var funnet i utkastede masser fra et grevlinghi i gravhaug id. 22312.

Det ble såldet 800 liter jord fra utkastmassene foran to av hiåpningene. Haugen og haugfoten ble dessuten søkt over med metallsøker. Ved undersøkelsen framkom ytter- og innerskall til en ovalspenne av type P51 b1 og fragmenter av brente bein (C59153/1-7).

Spennen er helt lik den som tidligere er innkommet, og de tilhører trolig samme par. Funnet stammer trolig fra en kvinnegrav fra tiden omkring 900 e.Kr.

Blant beinmaterialet ble det også påvist fragmenter av en kam av eldre jernalders type (C59153/3). Funnet indikerer at grevlinghiet har forstyrret minst to separate gravgjemmer. Haugen må enten være bygget på i vikingtid eller kvinnegravene være satt ned som sekundærgrav i en eldre gravhaug.

Forsidebilde: Herberghaugen i horisont, på toppen av høydedraget. Foto mot øst. Cf34751_001.

INNHOOLD:

.....	1
1 BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	4
2 DELTAGERE, TIDSRUM	4
3 BESØK OG FORMIDLING	4
4 LANDSKAPET, FUNN OG FORNMINNER.....	5
5 PRAKTISK GJENNOMFØRING AV UTGRAVNINGSPROSJEKTET	6
5.1 Problemstillinger – prioriteringer og metode	6
5.2 Utgravningens forløp	7
5.3 Kildekritiske problemer	9
6 UTGRAVNINGSRISULTATER	9
6.1 Strukturer og kontekster	9
6.2 Funnmateriale 2008	12
6.3 Funnmateriale 2013	12
6.4 Kullprøver	14
6.5 Haugens tilstand.....	14
7 VURDERING AV UTGRAVNINGSRISULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON.....	15
8 SAMMENDRAG	15
9 LITTERATUR	16
10 VEDLEGG.....	17
10.1 Tilveksttekst, C57384 og 59153/1-7.....	17
10.2 Fotoliste	20
10.3 Presseoppslag.....	21

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

HOVIN ØSTRE, 138/1,

ULLENSAKER, AKERSHUS

1 BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Under befaring i forbindelse med skjøtselsplan for Raknehaugen-området, fant en representant fra Akershus fylkeskommune i 2008 en skålformet spenne fra vikingtid (C57384), inntil Herbergshaugen (Id. 22312) (Gaut 2008).

Haugen var skadet av flere grevling-/revehi, og funnet lå i masse rett utenfor en av hiåpningene. Det ble ansett som sannsynlig at spennen representerte (del av) et forstyrret gravfunn fra haugen og at spennen var ført ut med utkastmasser fra dyregangene.

Representanter fra Kulturhistorisk museum befarte lokaliteten sammen med Akershus fylkeskommune i 2009. Det ble besluttet å gjennomføre en sikringsundersøkelse for å avklare om det lå flere gjenstander i utkastmassene. Samtidig skulle man samle informasjon om gravhaugens tilstand.

Finansiering av undersøkelsen foreligger gjennom Riksantikvarens midler til sikring av automatisk fredete kulturminner over statsbudsjettets Post 78. I 2012 ble det gjennomført en befaring med representanter for Ullensaker kommune, men selve undersøkelsen fant ikke sted før høsten 2013.

2 DELTAGERE, TIDSRUM

Navn	Stilling	Periode	Dagsverk
Ola Fjeldheim	Kulturminnevernkonsulent, Ullensaker kommune	19.10.2012	0,5
Ingar Solberg	Rådgiver, VARV, Ullensaker kommune	19.10.2012 og 25.10.2013	1
Hilde Melgaard	Feltassistent	10-11.10.2013	2
Magne Samdal	GIS-ansvarlig	25.10.2013	0,5
Bjarne Gaut	Felt-/prosjektleder	19.10.2012, 10-11. og 25.10.2013	3
Sum			7

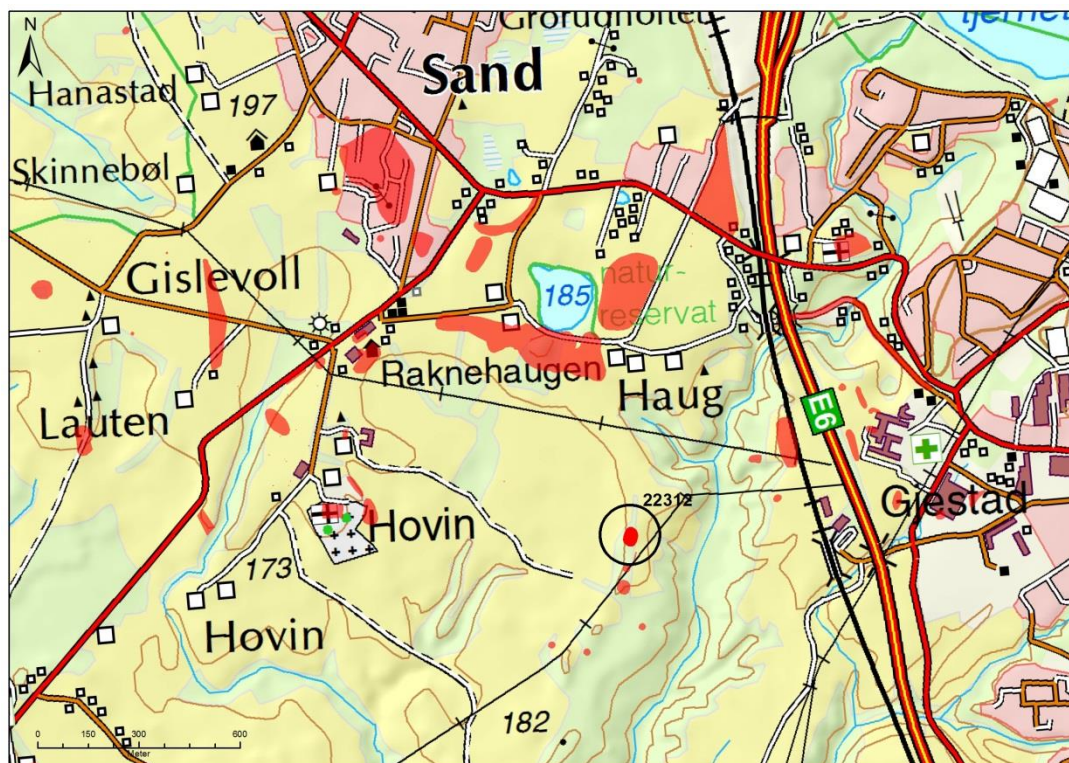
3 BESØK OG FORMIDLING

Undersøkelsen forgikk i nært samarbeid med grunneier, Halvor Tangen, som var til stede under deler av feltarbeidet. Undersøkelsen var noen dager i forveien annonsert på et historielagsmøte på Herredshuset i Jessheim. Dette resulterte i enkelte besøkende, som ble informert om arbeidet. Vi fikk dessuten besøkt av en journalist fra Eidsvoll og Ullensaker blad, 10. oktober. Pressebesøket resulterte i et førstesideoppslag i avisen, lørdag 12. oktober (Vedlegg 10.3). Ellers fulgte også Kristian Reinjfjord fra Ullensaker kommune feltundersøkelsene til og fra.

4 LANDSKAPET, FUNN OG FORNMINNER

Området omkring Haug/Hovin har stor tetthet av fornminner (Gaut 2008). Den siltholdige sandjorda har vært drevet fra neolitikum eller tidlig i eldre bronsealder. Fram mot romertid er det tegn til økende bosetningsaktivitet. Det er kjent et par større bosetningsområder, blant annet Id. 119535 på sørsiden av Ljøgottjern hvor Raknehaugen (Id. 32659) reises i folkevandringstid. Ved inngangen til merovingertid ser det ut til at bosetningsstrukturen endres. Det etableres en rekke nye gravfelt, som trolig skal knyttes til gårdbosetning og ferdselsveier i området (Id. 80418, 119526, 119527 og 119556).

Figur 1: Oversiktskart som viser Herberghaugen og andre lokaliteters beliggenhet. Kartgrunnlag: Statens kartverk. Tillatelsesnummer NE12000-150408SAS. GIS-applikasjon Magne Samdal 2016.

Figur 2: Herberghaugen Id. 22312, sett mot vest fra jordet på Haug søndre. M. Samdal ved haugfoten. Foto: Kulturhistorisk museum (Cf34751_012).

Id. 22312 ligger 600 meter SSØ for Raknehaugen, rett nord for Id. 32665. De to haugene ligger noe isolert i forhold til de andre gravfeltene i området. Lokaliteten ligger på en egg mellom elva Tveia og en rasgrop mot vest. Det er likevel usikkert om disse topografiske forholdene eksisterte ved haugkonstruksjonen, eller om de er dannet av senere leireskred. I dag følger eiendomsgrensen mellom gårdene Haug og Hovin østre eggen. Det har medført at Herberghaugen ligger i en randsoner mellom dyrket mark på øst og vestsiden. Gravhaugen og randsonen er bevokst med gamle løvtrær og tett kratt og undervegetasjon.

Den oppbygde delen av Herberghaugen er over 5 meter høy og 25-27 meter i diameter. Kronen er noe avflatet gjennom graving av en stor, rektangulær plyndringsgrop på toppen. Fra haugen er det godt utsyn i alle retninger, blant annet mot Hovin kirke i vest og Raknehaugen i nord.

5 PRAKTISK GJENNOMFØRING AV UTGRAVNINGSPROSJEKTET

5.1 PROBLEMSTILLINGER – PRIORITERINGER OG METODE

Ved befaring i 2009 ble det klart at gravhaugen var for stor til å kunne totalgraves. Haugen er dessuten et viktig lokalt kulturminne, som man ønsket å bevare.

Metallsøking i, og sålding av utkastmassene skulle sikre at ytterligere gjenstandsmateriale som eventuelt var kastet ut sammen med spennen ble samlet inn før dette ble spredt og ødelagt. Haugen skulle gjennomføres med mobilt videokamera for å samle informasjon om selve gravgjemmet og dets beskaffenhet. Man ønsket dessuten å vurdere behovet for langsiktig sikring.

5.2 UTGRAVNINGENS FORLØP

Undersøkelsen skulle vært iverksatt 30-31. oktober 2012, men måtte utsettes på grunn av snøfall. Arbeidet ble først gjenopptatt 10. og 11. oktober 2013.

Figur 3: Lasse Jaksland søker over haugens overflate. Foto: Kulturhistorisk museum (Cf34751_005).

Gress og annen buskvegetasjon ble først fjernet fra haugen. Deretter ble synlige hi nummerert, slik at man kunne danne seg en oversikt over ødeleggelsesomfanget. Det ble fort klart at mengden utkastmasse var for store til at de kunne gjennomføres fullstendig innenfor prosjektets rammer. Det ble derfor prioritert å konsentrere sålding til utkasthaugene i det området der ovalspennen ble funnet i 2008 (åpning D og E). Massene ble tørrsåldet i 4mm såld.

Samlet ble det såldet om lag 800 liter jord. Dette utgjør likevel bare en liten del av utkastmassene – selv fra hi D og E. Undersøkelsen er dermed langt fra fullstendig.

Lasse Jaksland fra KHM gikk i løpet av den 10. og 11. oktober over alle utkasthaugene, haugens øvrige overflate og området omkring haugfoten med metallsøker. Det ble gjennomført et fullstendig overflatesøk.

Figur 4: Forsøk på gjennom søking av grevlinggangene med stakekamera. Ingar Solberg (Ullensaker VARV) og Bjarne Gaut (t.v.). Foto Kulturhistorisk museum (Cf34751_009).

25. oktober prøvde man å gjennom søke haugens indre ved hjelp av et stakekamera stilt til rådighet av Ullensaker kommune VARV. Det ble forsøkt å trenge inn i haugen fra samtlige hi der utstyret kom til. Grunnet formen på grevlingenes hi, med gallerier og sideganger, lyktes det likevel ikke å filme mer enn de ytre delene (1,5-4,5 m) av gangene. Det ble ikke observert gravgjemmer eller andre konstruksjonselementer inne i haugen fra noen av åpningene. Mulighetene for opptak av bildene ble dermed ikke benyttet.

Til slutt ble haugens profil og hienes åpninger målt inn av Magne Samdal, KHM.

Rapporten konsentrerer seg om undersøkelsene i 2013, men inkluderer også en beskrivelse av ovalspennen som innkom i 2008 for helhetens skyld. Funnene er katalogisert under C57384 og C59153/1-7. Fotografier er lagret i fotobasen under Cf34751 og Cf35126.

5.3 KILDEKRITISKE PROBLEMER

Kun en liten del av utastmassene er gjennomløst. Alle masser ble såldet gjennom 4 mm netting. Det betyr at veldig små fragmenter eller gjenstander kan ha gått tapt i såldeprosessen

Selv om det har fremkommet en del ny informasjon, har undersøkelsen ikke gitt sikkert svar på hva gravhaugen inneholder eller om andre graver som er truet. Likeledes må eksperimentet med videoundersøkelse bare anses som delvis vellykket, da det bare var mulig å gjennomløse de ytre delene av dyregangene.

6 UTGRAVINGSRESULTATER

6.1 STRUKTURER OG KONTEKSTER

Luftvernstilling fra 2. verdenskrig

Sentralt på toppen av haugen ble det dokumentert en større nedgravning (se Figur 5). Gropa er nær rektangulær, 5,5 x 4 meter bred og 0,5-1 meter dyp. Ved ØK-registrering opplyste Nils Låke (grunneier på Haug 136) at det under, eller etter krigen ble gravet en skyttergrav i toppen. Observasjoner i felt understøtter at inngrepet skyldes etablering av en luftvernstilling for forsvar av den tyske flybasen på Gardermoen. Ved metallsøking i 2013 ble det blant annet funnet patronhylser fra Mauser-ammunisjon produsert i 1942.

Utkastmasser fra grevlinghi

Det ble dokumentert ni større hiåpninger i de øveste delen av haugkronen. Det ble såldet masse fra utkastaugene foran fire hiåpninger; A, B, D og E. Fra to av de undersøkte kontekstene framkom det gjenstander som kan knyttes til jernalderen.

Hiåpning	Såldet masse	Kommentarer
A	90 liter	Ingen funn
B	80 liter	Ingen funn
D	290 liter	Brente bein (C59153/4)
E	340 liter	Ytterskall til skålformet spenne (C59153/1), kamfragmenter (C59153/3), brente bein (C59193/5)

De undersøkte massene besto av mørk brun, kompakt silt og sand, iblandet lysere grå og grønnaktig grevlingekskremitter. Massene var steinfri og kunne tørrsålde uten større problemer.

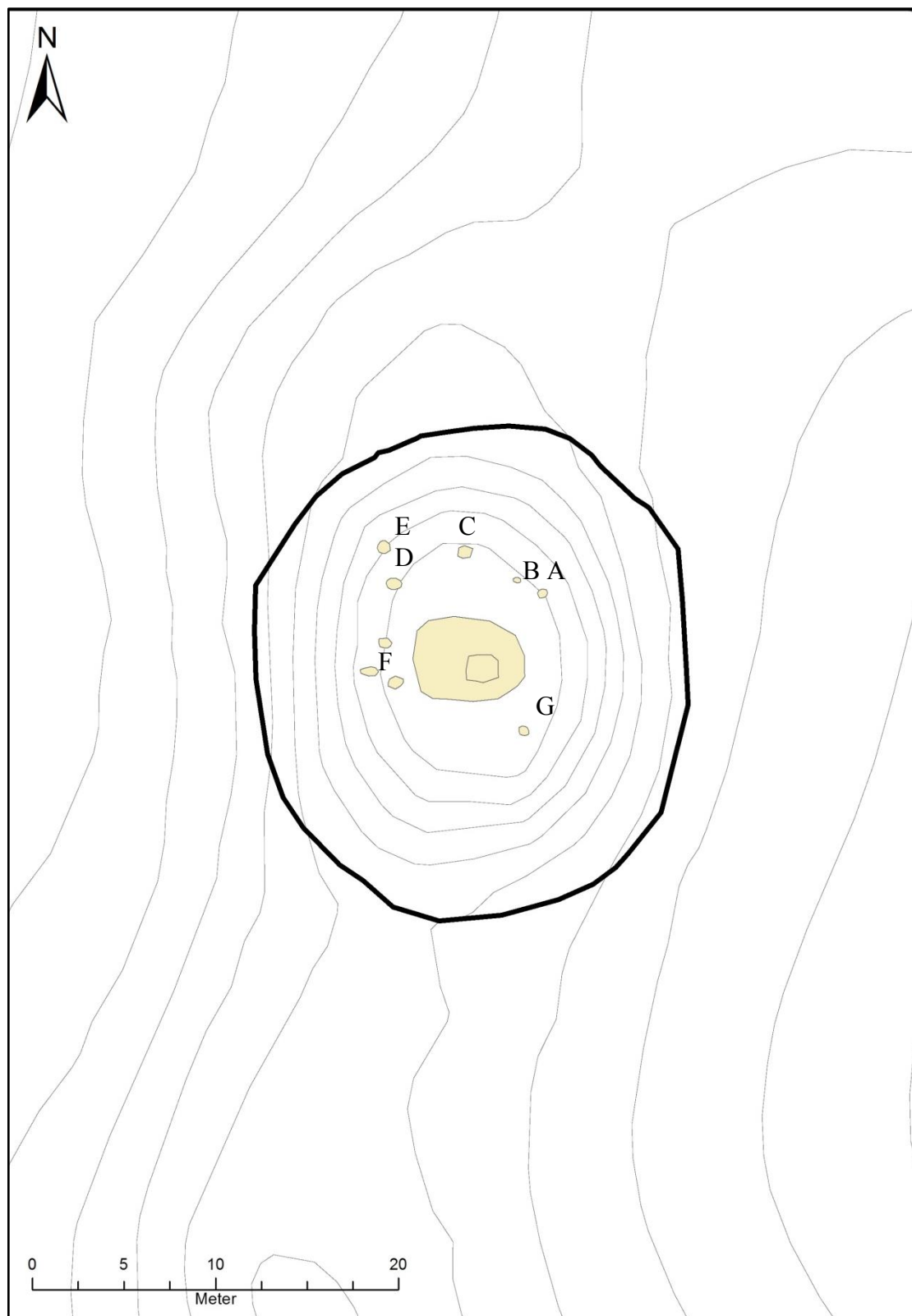
Hiåpning E

Det meste av materialet ble funnet i massene rett utenfor hiåpning E. Hiåpningen ligger på haugens nordvestre side, 3-4 meter over bakkenivå. Det var her ovalspennen (C57384) ble funnet i 2008. I 2013 framkom ytterskallet på en ovalspenne av samme type (C59153/1), fragmenter av en beinkam (C59153/3) og om lag 20 gram brente bein (C59153/5). Om lag én meter nedenfor hiåpningen, inn mot et tre, ble underskallet til ovalspennen (C59153/2) funnet med metallsøker.

Hiåpning D

Hiåpning D ligger bare et par meter sør for E, og litt høyere mot haugkronen. Ved sålding av massene utenfor hiet framkom enkelte fragmenter og mindre knokler av ubrent bein (C59153/4).

Figur 5: Kart som luftvernstillingen (sentralt) og hiåpningene omkring kronen på Herberghaugen. Kartgrunnlag: Statens kartverk. Tillatelsesnummer NE12000-150408SAS. GIS-applikasjon Magne Samdal 2013.

Figur 6: Hilde Melgaard graver (øverst) og sålder masser kastet ut foran hiåpning E. Foto: Kulturhistorisk museum (Cf34751_002 og Cf34751_003).

6.2 FUNNMATERIALE 2008

C57384 Oval dobbel spenne av kobberlegering (P51 b1). Største lengde: 10,0 cm. Største bredde: 5,8 cm. Datering: Sent 800-tall/ tidlig 900-tall (Jansson 1985).

Figur 7: Overside og underside av ovalspenne C57384, som kom inn til museet i 2008. Foto: Kulturhistorisk museum (Cf35126_006 og Cf35126_007).

Spennen har gjennombrutt ytterskall, som karakteriseres av med fem faste knopper og fire påsatte med stift. De faste knappene er bevart, samt en stift av jern. Midtfeltet har to sidestilte fuglefigurer og toppfeltene en enklere men symmetrisk dekor.

Spennens fot har et horisontalt bånd av stilisert dyreornamentikk, brutt av mindre, trapesformete felt med enkel ornamentikk med geometriske figurer og dyrehoder.

På spennens underside er nålefestet bevart og om lag 2,5 cm av nålen sitter i.

6.3 FUNNMATERIALE 2013

C59153/1-2 Ytter- og innerskall til en skålformet spenne av kobberlegering (P51 b1). Innerskallets lengde: 10,6 cm. Største bredde: 7,0 cm. Datering: sent 800-tall / tidlig 900-tall.

Ytterskallet er gjennombrutt og karakteriseres av fem faste knopper, to sidestilte fuglefigurer på midtfeltene og enklere men symmetrisk dekor på toppfeltene. På dette eksemplaret er fem knopper bevart. Naglehull og spor av korrosjon viser at fire av knappene har vært pånaglet.

Figur 8: Ytterskallet på ovalspenne C59153/1. Foto: Kulturhistorisk museum (Cf35126_003).

Figur 9: For- og bakside av innerskallet; C59153/2. På baksiden er det fastrustet brente bein og en liten jernring. Ringen kan ha hørt til smykkeopphenget eller spennens festeanordning. Foto: Kulturhistorisk museum (Cf35126_004 og Cf35126_008).

Innerskallet mangler en mindre del av randen, men er ellers godt bevart. Langs foten er det et bånd av stilisert dyreornamentikk brutt av mindre, trapesformete felt med enkel ornamentikk i form av geometriske figurer og dyrehoder. På undersiden er nålefestet intakt. Det er også bevart en stift av kobberlegering brukt til å feste ytterskallet og en dekorativ knopp. Til dette formålet er trolig også fire dobbelthull på innerskallets ytterkant benyttet.

På undersiden av innerskallet er enkelte brente beinbiter korrodert fast til et ringformet stykke jern.

Selv om innerskallet og ytterskallet er funnet et par meter fra hverandre og i sekundære kontekster er det sannsynlig at de opprinnelig har hørt sammen som én spenne. Dekoren på spennen er dessuten identisk med spennen som ble funnet i 2008; C57384. Dette tyder på at de to ovalspennene har tilhørt ett og samme par. Spenner av denne typen knyttes på Østlandet normalt til kvinnegraver fra sent 800-tall eller tidlig 900-tall.

C59153/3 To brente fragmenter av dekorert bein, som passer sammen; sannsynligvis fra en sammensatt kam fra eldre jernalder. Fragmentene utgjør én side av en mindre del øverst på gripeplaten. Ryggens tverrsnitt har vært V-formet (Ilkjær 1993:271-272). Fragmentene er dekorert med parallelle linjer langs ytterkanten og tverrgående linjer og trekanten. Tverrsnittet er tresidig med en innfelt fure langs gripeplaten. Det er også linjedekor på innsiden av furen.

Figur 10: Nærbilde av de to fragmentene med dekorert bein; C59153/3. Fragmentene er sannsynligvis deler av en kam fra eldre jernalder. Foto: Kulturhistorisk museum (Cf35126_009).

6.4 KULLPRØVER

Under konservering ble det tatt vare på trekull som hadde festet seg til spennedelene; C59153/6-7. Kullprøvene er hverken vedartsbestemt eller datert.

6.5 HAUGENS TILSTAND

Haugen er skadet, både av luftvernstillingen på haugkronen og dyregangene. Flere av de ni dyregangene som er dokumentert er fortsatt i bruk. Forsøket med videofilming av gangene viste at disse gikk dypt ned og inn i haugen, uten at det var mulig å kartlegge skadeomfanget. Funnmaterialet fra de utkastede massene viser at minst ett, trolig flere gravjemmer er forstyrret av dyreaktiviteten.

De løse, steinfrie massene i haugfyllet gjør at gravhaugen er en foretrukket hi plassering for grevling. Haugen har mange gamle åpninger og ganger som dyrene kan benytte eller grave videre på. Selv om man feller én familiegruppe, vil trolig bare en ny etablere seg. Det vil derfor trolig være vanskelig å forhindre framtidig dyreaktivitet i haugen.

Grevling ser på den andre siden ut til å foretrekke å etablere hi på plasser hvor vegetasjonen gir godt skjul. Id. 22312 ligger i et belte med randvegetasjon, med skyggefulle løvtrær og tett undervegetasjon i sommerhalvåret. Gravhaug id. 32665, 150 meter lenger sør, har mer varierende vegetasjon. På vestre halvdel er undervegetasjonen ryddet, til fordel for lysåpen bjerkeskog og gress. Det er tydelig flere dyreganger på den skyggefulle og gjenvokste østsiden.

Vegetasjonspleie vurderes som den beste, varige løsningen for å redusere grevlingaktiviteten i haugen.

7 VURDERING AV UTGRAVNINGSRISULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON

De to ovalspennene som er funnet i 2008 og 2013 har identisk utførelse og dekor, nær lik P51 b1. C57384 er bevart komplett, med deler av jernnålen. For C59153/1-2 er inner- og ytterskallet delt og nålen vekk. Spennene anses å stamme fra ett par i en kvinnegrav fra omkring år 900.

Spennedelene er funnet sammen med flere fragmenter av brent bein. Dette indikerer at begravelsen har vært en branngrav, noe som er vanlig på Romerike i vikingtid. Noe av beinmaterialet har rustet fast inne i innerskallet på spennen som er funnet i 2013. Spennene i seg selv er derimot ikke synlig varmpåvirket. Dette kan indikere at de ikke har fulgt med på kremasjonsbålet, og at rensing av bein fra kremasjonen ble pakket inn i en kontainer sammen med spennene, eller at spennen selv har utgjort deler av kontaineren.

Det anses som sikkert at de kremerte beina stammer fra minst én forstyrret begravelse. Beina er ikke nærmere analysert, men en del kraftige knokkelfragmenter med spongiosa kan indikere at de stammer fra menneske.

Det ble også funnet enkelte mindre ubrente knokler i utkastmasene fra hi D og E. Da dette materialet sannsynligvis representerer tilfeldig beinmateriale som er dratt inn i dyregangene av rev eller grevling, er beina kassert.

Blant de kremerte beina ble det også funnet to fragmenter med dekor (C59153/3). Sannsynligvis stammer disse fra gripeplaten på en kam fra eldre jernalder. Fragmentene er små, og det må knytte seg en viss usikkerhet til identifikasjonen. Det er likevel verdt å påpeke det tilsynelatende store dateringsmessige spriket mellom ovalspennene og kamfragmentene.

Hvis identifikasjonen av kamfragmentene er korrekt, indikerer det mest sannsynlig at grevlinghiet har forstyrret to graver; en kvinnegrav fra tiden omkring 900 og en ellers ukjent grav fra eldre jernalder. Sekundærgraver, satt ned i overflaten av eldre gravhaug er ikke et uvanlig fenomen i vikingtid. I noen tilfeller ble også haugene bygget på, for å få plass til den nye begravelsen.

Undersøkelsen gir ikke svar på om Herberghaugen er påbygget i vikingtid. Haugprofilen er svært kuplet – noe som typologisk sett er mer vanlig på Romerike i vikingtid enn i eldre jernalder. Dette kan tyde på at haugen er bygget på i yngre jernalder.

8 SAMMENDRAG

I perioden 10-11. og 25. oktober 2013 undersøkte Kulturhistorisk museum funnstedet for en ovalspenne, innkommet til museet i 2008 (C57384). Spenna var funnet i utkastede masser fra et grevlinghi i gravhaug id. 22312.

Det ble såldet 800 liter jord fra utkastmassene foran to av hiåpningene. Haugen og haugfoten ble dessuten søkt over med metallsøker. Ved undersøkelsen framkom ytter- og innerskall til en ovalspenne av type P51 b1 og fragmenter av brente bein (C59153/1-7).

Spennen er helt lik den som tidligere er innkommet, og de tilhører trolig samme par. Funnet stammer trolig fra en kvinnegrav fra omkring 900 e.Kr.

Blant beinmaterialet ble det også påvist fragmenter av en kam av eldre jernalders type. Funnet indikerer at grevlinghiet har forstyrret minst to separate gravgjemmer. Haugen må enten være bygget på i vikingtid eller kvinnegraven være satt ned som sekundærgrav i en eldre gravhaug.

9 LITTERATUR

- Gaut, B. 2008: Tilstandsregistrering Raknehaugen-området. Rapport Akershus fylkeskommune.
- Ilkjær, J.1993: Illerup Ådal 3. Die Gürtel. Bestandteile und Zubehör. Jutland Archaeological Society. Publications XXX: 3. Århus universitetsforlag.
- Jansson, I. 1985: Ovale spennbucklor: En studie av vikingtida standardsmycken med utgangspunkt från Björkö-fynden. Aun 7.
- Petersen, J.1928: Vikingetidens smykker. Stavanger museums skrifter 2.

10 VEDLEGG

10.1 TILVEKSTTEKST, C57384 OG 59153/1-7.

C57384

Gravfunn fra vikingtid fra HERBERGHAUGEN, av HAUG (136/7) og HOVIN ØSTRE (138/1), ULLENSAKER K., AKERSHUS.

Spenne oval dobbel av kobberlegering.

Oval dobbel spenne av kobberlegering, av type fig. 51 b1 (Petersen 1928). Spennen har 5 faste knopper og 4 påsatte med stift. De faste knappene er bevart, samt en stift. På undersiden er festet bevart og en del av nålen sittende i. Nålen er av jern og ca. 2,5 cm er bevart.

Mål: Stl: 10,0 cm. *Stb:* 5,8 cm. *Sth:* 3,4 cm. *Vekt:* 109,3 gram.

Datering: 900-tallet

Funnet i haugens NV-side, på overflaten av utkastmasse fra dyregang.

Funnomstendighet: Arkeologisk befaringsfunn. Funnet ved fylkeskommunens befaringsforbindelse med skjøtselsplan for Raknehaugen-området, våren 2008. Spennen ble funnet på overflaten av utkastmasse fra et grevlinghi. Funnstedet ble senere undersøkt av Kulturhistorisk museum, se opplysninger under C59153.

Orienteringsoppgave: NV-side av gravhaugen, ca 5 m fra krone, 3-4 m over markoverflaten.

Kartreferanse/-koordinater: ØK, *Projeksjon:* NGO1948 Gauss-K; Akse 3, *N:* 238564, *Ø:* 23522.

LokalitetsID: 22312.

Innberetning/litteratur: Gaut, Bjarne, 18.06.2008, Funnoplysninger til gjenstander innlevert til Arkeologisk seksjon

Funnet av: Bjarne Gaut.

Funnår: 2008.

Litteratur: Petersen, J.1928: Vikingetidens smykker. Stavanger museums skrifter; 2.

Katalogisert av: Kristina Veshnjakova Birkelund.

C59153/1-7

Gravfunn fra **eldre jernalder/vikingtid** fra HERBERGHAUGEN, av HAUG (136/7) og HOVIN ØSTRE (138/1), ULLENSAKER K., AKERSHUS.

1) **spenne** oval dobbel av kobberlegering. *Gjenstandsdel:* ytterskall.

Skålformet spenne av kobberlegering i to deler. Form og dekor som Petersens type 51 b 1, borrestilstypen. Disse karakteriseres av fem faste knopper, to sidestilte fuglefigurer på midtfeltene og enklere men symmetrisk dekor på toppfeltene. Overskallet har fem knopper bevart. Det er spor av korrosjon etter jernnagler på to av knappene, som viser at fire av knappene har vært pånaglet. Røntgenfotografert.

Mål: L: 8,7 cm. Stb: 5,9 cm. Sth: 2,2 cm. Vekt: 39,7 gram.

Datering: Siste del av 9. årh. - siste del av 10. årh.

Funnet i utkastet masse fra dyregang E

2) **spenne** oval dobbel av kobberlegering. *Gjenstandsdel:* innerskall.

Innerskall av ovalformet spenne av kobberlegering. Stykket mangler en mindre del av randen, men er ellers godt bevart. Langs foten er det et 0,7-0,9 cm bredt bånd av stilisert dyreornamentikk brutt av mindre, trapesformete felt med enkel ornamentikk i form av geometriske figurer og mulige dyrehoder. På undersiden er nålefestet intakt, samt en stift av kobberlegering til feste av knapp. Stiften er ca 0,7 cm lang og 0,2 cm i diam. Skallet har tre tilsvarende hull, som samsvarer med de løse naglene på ytterskallet. Ant. forbundet med disse og festet av ytterskallet, er forekomst av fire dobbelthull på innerskallets ytterkant. Disse har en diam. på 0,2 cm.

Røntgenfotografert. På undersiden er det brente beinbiter korrodert fast til et ringformet stykke jern, med st. tverrmål 2,0 cm. Innerskallet hører sannsynligvis til ytterskall unr. 1. Dekoren er identisk med spennen som ble funnet i 2008, C57384. Dette tyder på at de to ovalspennene funnet i masse fra gravhaugen, har tilhørt ett og samme par.

Mål: L: 10,6 cm. Stb: 7,0 cm. Sth: 1,9 cm. Vekt: 70,1 gram.

Datering: Siste del av 9. årh. - siste del av 10. årh.

Funnet ved foten av gravhaugen nedenfor dyregang E

3) **kam** av bein. *Gjenstandsdel:* del av gripeplate. *Antall fragmenter:* 2

To fragmenter av beinkam, som passer sammen. Ant. sammensatt kam av eldre jernalders type. Fragmentene utgjør én side av en mindre del øverst på gripeplaten. Dekor av parallelle linjer langs ytterkanten, samt tverrgående linjer og trekanten. Tverrsnittet er tresidig med en innfelt fure langs gripeplaten. Det er også linjedekor på innsiden av furen. Ryggens tverrsnitt har vært V-formet eller W-formet (se Ilkjær 1993:271-272).

Mål: Stt: 0,8 cm. Sth: 1,8 cm. Vekt: 1,5 gram.

Datering: eldre jernalder

Funnet i masse fra dyregang E

4) **bein, brente.**

Vekt: 0,1 gram.

Datering: ant. jernalder

Funnet i masse fra dyregang D

5) **bein, brente.**

Vekt: 20,8 gram.

Datering: ant. jernalder

Funnet i masse fra dyregang E

6) **prøve, kull.**

Vekt: 0,1 gram.

Tatt fra underdel av spenne unr. 2

7) prøve, kull.

Vekt: 0,1 gram.

Tatt fra rens av spennene.

Funnomstendighet: Arkeologisk etterundersøkelse av funnsted for skålformet spenne C57384, funnet i ytterkant av gravhaug Id. 22312. Undersøkelsen ble gjennomført av Kulturhistorisk museum i to omganger, 10.-11.10.2013 og 25.10.2013. Det ble dokumentert i alt 9 dyreganger rundt gravhaugen. Det ble foretatt søk med metalldetektor rundt dyregangene og såldet utkastmasse fra dyregang D og E, området nærmest der hvor ovalspenne C57384 ble funnet i 2008. Tilsammen ca 800 liter masse ble såldet. Det ble også foretatt søk med mobilt stakekamera i dyregangene.

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 33, N: 6673459, Ø: 285768.

LokalitetsID: 22312.

Innberetning/litteratur: Bjarne Gaut. Rapport fra arkeologisk sikringsundersøkelse av gravhaug, Hovin østre, 138/1, Ullensaker k., Akershus.

Funnet av: Bjarne Gaut.

Funnår: 2013.

Litteratur: Petersen, J.1928: Vikingetidens smykker. Stavanger museums skrifter; 2. Ilkjær, J.1993: Illerup Ådal 3. Die Gürtel. Bestandteile und Zubehör. Jutland Archaeological Society. Publications XXX: 3. Århus universitetsforlag.

Katalogisert av: Margrete F. Simonsen.

10.2 FOTOLISTE

Bildnr.	Motiv	Tatt mot	Fotograf	Dato
Cf34751_001	ID22312 som profil mot horisonten	Ø	B. Gaut	10.10.2013
Cf34751_002	Arbeidsbilde; Hilde Melgaard graver i utkasthaugen ved hiåpning E	V	B. Gaut	10.10.2013
Cf34751_003	Arbeidsbilde; H. Melgaard sålder	N	B. Gaut	10.10.2013
Cf34751_004	Arbeidsbilde; H. Melgaard graver i utkasthaugen ved hiåpning E	SØ	B. Gaut	10.10.2013
Cf34751_005	Arbeidsbilde; Lasse Jaksland bruker metallsøker på haugoverflaten	Ø	B. Gaut	10.10.2013
Cf34751_006	Fra haugkronen, ned mot såldestasjonen (H. Melgaard og L. Jaksland)	N	H. Tangen	10.10.2013
Cf34751_007	Finnerglede; Bjarne Gaut, Kristian Reinfjord, L. Jaksland og H. Melgaard samler seg om ovalspenneskallet funnet med metallsøker i utkastmassene fra hi E.	NV	H. Tangen	10.10.2013
Cf34751_008	Ovalspenneskallet fra utkastmassenen foran hi E, før konservering.		H. Tangen	10.10.2013
Cf34751_009	Arbeidsbilde; Ingar Solberg fra Ullensaker VARV og B. Gaut bruker stakekamera i en av grevlinggangene (A).	V	M. Samdal	25.10.2013
Cf34751_010	Arbeidsbilde; Ingar Solberg fra Ullensaker VARV og B. Gaut bruker stakekamera i en av grevlinggangene (G).	N	M. Samdal	25.10.2013
Cf34751_011	Arbeidsbilde; Ingar Solberg fra Ullensaker VARV og B. Gaut bruker stakekamera i en av grevlinggangene (G).	N	M. Samdal	25.10.2013
Cf34751_012	ID22312 sett fra jordet på Haug søndre. M. Samdal ved haugfoten.	V	B. Gaut	25.10.2013

10.3 PRESSEOPPSLAG

Avisen for Øvre Romerike
ULLENSAKER • EIDSVOLL • MANNESIA • HURDAL • GJERDRUM

Eidsvoll Ullensaker

BLAD

LØSSALG KR 20,- NR. 157 LØRDAG 12. OKTOBER 2013 113. ÅRGANG

Grunntønsavisen www.eub.no

Slømdal slutter i Kisa
Sportssjef Øystein Slømdal gir seg i Ull/Kisa. – Avstanden mellom bosted og UKI Arena er eneste årsaken til at jeg gir meg, sier Slømdal.

Side 12 og 13

Ble flammens rov
Noen hus har bare ikke livets rett, uansett hvor fine de ser ut. Da er det fint at brannvesenet trenger realistiske øvingslokaler.

Side 21, 22 og 23

Garnityr

JULETAPAS & stand-up show med BÅRD TUFTEN JØHANSEN
8. november kl. 19.00
Pris kr. 490,- per billett
Kan billett kr. 300,-

MAT PÅ GARNITYR & SHOW I PRADORA
Billettpris i Garnityr kafe
TE. 541 68 018 post@garnityr.no

Grevlinger gravde ut sjeldent vikingsmykke

■ Arkeologer fra Kulturhistorisk museum fant en sjeldent godt bevart draktspenne fra vikingetiden i «Grevlinghaugen» denne uken.

■ Funnet danner et par med spennen fra 2008. Snart skal arkeologene tilbake med kamera for å se hva annet grevlingene har gravd fram.

Side 8

Ditt lokale treningssenter

Priser:
Pr mnd. kr 290,-
6 mnd. kr 1500,-
12 mnd. kr 2800,-

EIDSVOLL GYM

www.eidsvollgym.no
Sundegata 18, 2060 Eidsvoll
Tlf. 941 31 900

Lei av å huske å kjøpe linser?
Med Linseboksen får du nye linser i posten hver måned.

Tejn abonnement nå og få to måneder med linser kostnadsfritt!

LinseBoksen™

sundet optikk

Sundet. ■ Tlf. 63 96 22 30 ■ Eidsvoll
Man-fre kl. 09.00-17.00 ■ Torsdag 09.00-18.14
Lørdag 10.00-15.00

www.sundetoptikk.no

Lik oss på facebook:
sundet optikk

8 FIDSVOLL ULLENSAKER BLAD
LØRDAG 12. OKTOBER 2013

FUNN. Arkeologene fant den siste delen til et par med kvinnedraktspenne.

GRAVING. Arkeologene Bjarne Gaut og Hilde Melgaard graver i «Grevlinghaugen».

GREVLINGHJEM. Også grevlinger har gravd i gravhaugen.

Skattejakt i «Grevlinghaugen»

Fant siste bit av tusen år gammelt «puslespill»

FUNNET. Her finner arkeolog Lasse Jakstland den siste delen, og overleverer funnet til prosjektleder Bjarne Gaut. «Grevlinghaugen» er en gravhaug fra 900-tallet.

ULLENSAKER. Etter at grevlinger hadde gjort grovarbeidet fant arkeologene de siste bitene av smykkeoppsetningen fra vikingetiden.

THOMAS HANSEN

thomas@ula.no | 925 03 231

– Ohoio, roper arkeolog Lasse Jakstland og får umiddelbart oppmerksomheten til kollegaene Bjarne Gaut og Hilde Melgaard, og ikke minst ERIHs utsendte.

HELT SETT

Tilbake i 2006 ble det funnet en kvinnedraktspenne i bronse fra

vikingetiden, ved «Grevlinghaugen», et steinkast fra Rakkestua på Hovin. Arkeologene fra kulturhistorisk museum gjorde torsdag og fredag undersøkelser av den samme gravhaugen, gjennomhullet av flere generasjoner grevlinger – for å samle så mye informasjon som mulig om et kulturreminne i ferd med å bli ødelagt. Fredag får trioen full uttelling da Lasse snur seg rødt en oval og buet gjenstand i hånden.

– Dette må være den siste biten av smykkeoppsetningen. Akkurat dette er utrolig morsomt, spesielt når det er så godt bevart, sier han.

For på ekspedisjonens første dag fant de den øvre delen av spennen, mens dagens funn er

en bunndel. Sammen med spennen fra 2006 kompletterer funnet et sett som følger prosjektleder Gaut, trolig er brukt for å holde en sekkjule på plass.

– Ikke ofte man finner så store og hele funn. Pulsen stiger nå for å si det sånn, sier Gaut, som forteller at funnene er av stor forskningsmessig verdi.

EKSTREMT MANGE DYREGANGER

I haugen, ca. 30 meter i diameter og 4-5 meter høy, har arkeologene funnet 10-12 dyreganger på den ene siden. Arkeologene tror grevlinger har brakt kulturreminne til overflaten.

– Dyreganger er vanlig, men her er det ekstremt mange. Grevlingen trives trolig på grunn av

løs jord og tett bank og kratt mellom to jordre. sier Gaut.

Hilde Melgaard konsentrerer seg når hun siler jorden hun støttopp har gravd ut.

– Dette er kjempespennende. Man får en følelse av skattejakt når man vet at det er mulig å finne noe gøy. Det er ikke ofte man får grave i gravhauger, sier hun. Prosjektlederen sier han utfordrer graven med blandede følelser.

– Det er jo en grav i ferd med å bli ødelagt. Men når det først er ødelagt er det jo best at vi får stikret den, sier Gaut.

Prosjektlederen er på denne typen sikringsprosjekter 3-3 ganger i året, og sjeldent på hauger av denne størrelsen.

– Det er veldig kjedent vi får grave godt bevarte graver som her. Denne er en av de største her, og det blir ikke rent lite når vi er på Romerike, sier Gaut.

INN TIL GREVLINGEN

Arkeologene skal tilbake lepet av høsten med et kamera som kan se hva grevlingen har inne i gangene.

– Jeg er nesten helt sikker på at det er perlekjede i nærheten, sier Gaut.

– Det kan godt hende det fortsatt ligger noe på poishylla til grevlingen, legger Jakstland til.